

FLAÛTA I TAMBOR D'EIVISSA I FORMENTERA

Vicent Marí Palermet

La música tradicional pitiüsa està basada en el ritme. Aquest és marcat pel tambor i desenvolupat a mode d'improvisacions per les castanyoles. L'única concessió a la melodia es dona a la flaüta, que, a banda de la xeremia dels pastors, és l'únic instrument melòdic pitiús. Aquí no varen arribar mai els instruments de corda tan usats pels nostres veïns.

El tambor i la flaüta poden formar una unitat ja que solen ser sonats per un sonador. Es pot sentir un tambor tot sol, però no una flaüta tota sola.

El tambor pagès està fet buidant un rabassó de pi, deixant només una riscla d'uns 5 mm de gruix. La riscla va estucada i pintada amb motius vegetals i geomètrics. Rares voltes es veu la fusta de la riscla, i mai es deixa

J. V. RECHINA

A tota la illa no hi ha dues flaütes iguals

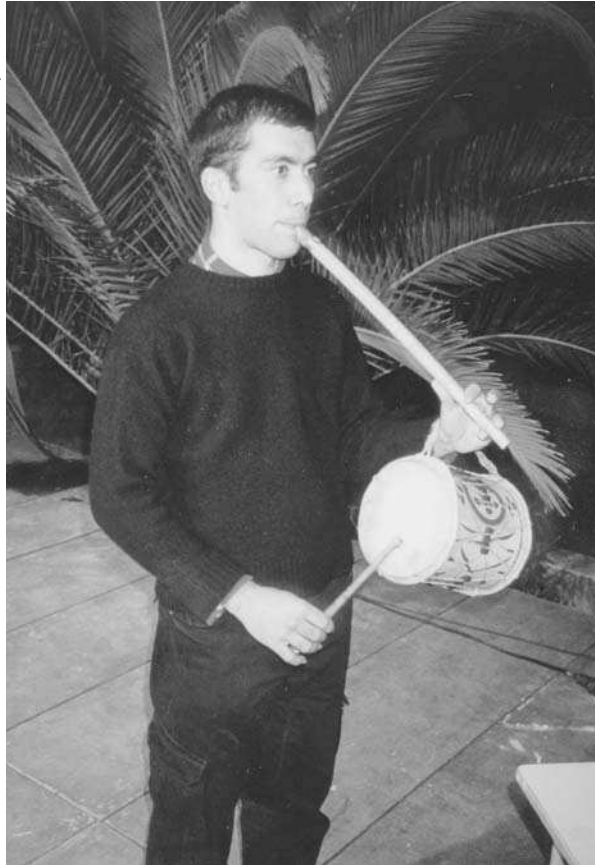
J. V. RECHINA

Els tambors es pinten a mà amb diferents motius geomètrics o florals

GRUP FOLK ORQUE D'IS CUBRELS, BALL PÀSIS, 1966

Quatre sonadors a principi de segle

*L'autor de l'article
fent sonar flaüta
i tambor*

sense decorar. Després porta una pell a cada cap, que es tiba amb estrenyedors enganxats a la llença que uneix les pells sobre la riscla. Els estrenyedors tant poden ser de cuir com de fusta. Damunt les pells, s'hi posa un brunyidor, un cordellí de pitre que fa de bordó. Finalment, té una ansa de cuir o de corda per poder-se penjar del braç. El diàmetre i la llargària del tambor és variable, però gira entorn dels 20 cm.

Com que el tambor i la flaüta els ha de sonar una sola persona, el tambor es percudeix amb una sola baqueta, anomenada tocador o sonall.

La flaüta és una flauta de bec amb només tres forats i que, per tant, es sona amb una sola mà. Està feta amb fusta de baladre buidada amb punxons vermells de foc. Tota la part del bec i el bisell (aquí anomenat lluna) solen ser metàl·lics perquè així no es deteriora tan aviat. Antigament usaven el metall

que s'extreia de les mines de s'Argentera a Sant Carles, a l'illa d'Eivissa, i que era plom amb una petita quantitat de plata. Tota la flaüta està brodada, és a dir, gravada per incisió a ganivet, representant motius geomètrics, formes vegetals, peixos... La llargària de la flaüta és variable i gira entorn dels 40 cm. L'afinació, concepte desconegut a la pagesia, també és variable.

Les peces interpretades amb flaüta i tambor s'anomenen sonades o gaites. N'hi ha unes poques per ballar (la llarga, la curta...), unes quantes de litúrgiques (kyries, Alçar Déu, Credo,...) i un bon gruix de purament lúdiques. En les que són per ballar, com que el que interessa és el ritme, el tambor es sona vivament i la flaüta passa a un segon terme. A la resta, el tambor només marca el ritme molt subtilment, deixant el protagonisme per a la flaüta.

Els sonadors joves generalment aprenien dels vells. Però a zones com Sant Josep o a l'illa de Formentera, els sonadors sempre havien mancat. Per tant, el qui volia ser sonador, com que no tenia qui l'ensenyàs, es dedicava a improvisar.

Avui en dia, a diferència de la cançó pagesa, la música i el ball s'han recuperat molt. Hi ha molts de sonadors nous, però per bé o per mal tots han tengut mestre i ja no n'hi ha cap que soni improvisant.

AL TALL

NOU DISC
LA NIT

Management i contractació: C. La Font, 10 46290 ALCÀSSER Tel. 961 231 388